

Procedura Niebieskiej Karty

Przemoc domowa przez wiele lat nie była w Polsce nazywana po imieniu. Używaliśmy różnych określeń: „awantury domowe”, „kłótnie rodzinne”, „nieporozumienia małżeńskie” itd. Wszyscy wiemy, że ludzie miewają trudne chwile w małżeństwie lub problemy wychowawcze, ale sądzimy, że powinni sami sobie z nimi radzić i nie należy wtrącać się z zewnątrz w „sprawy rodzinne”. Tak, więc gdy mówimy „awantura domowa” to pojawiają się wątpliwości czy jest to sytuacja, która wymaga interwencji policji lub rozprawy sądowej. Zdarza się jednak, że mężowie mocno bija pięściami i kopią swoje żony, wrywają im włosy, rzucają o ścianę, obrzucają najgorszymi wyzwiskami i grożą śmiercią, że ranią swoje dzieci i wzbudzają w nich śmiertelne przerażenie. Zdarza się, że kobiety głęboko ranią mężczyznę szyderczym lub obelżywym słowem, uderzają nożem lub żelazkiem, potrafią okrutnie bić swoje dzieci, niszczyć ich zabawki, szarpać za uszy, popychać, szczypać i bić po twarzy. Zdarza się, że dorośli ludzie potrafią mówić i robić straszne rzeczy swoim starym i zniedołężniałym rodzicom. W takich i podobnych sytuacjach słowa „awantura”, „kłótnia”, „konflikty” już nie wystarczają, są zbyt łagodne i często ukrywają prawdę o tym, co naprawdę dzieje się w rodzinie. Powinniśmy wtedy mówić, że jest to przemoc w rodzinie lub przemoc domowa. Kodeks karny posługuje się terminem „znęcanie się” lub „maltretowanie”, ale do ostatecznego zakwalifikowania czynów przemocy domowej pod odpowiedni artykuł kodeksu karnego dochodzi bardzo rzadko, po długiej i bardzo trudnej dla ofiary przemocy domowej drodze postępowania przygotowawczego i sądowego. Powstrzymywanie sprawców przemocy domowej i pomaganie ofiarom może być prowadzone na wiele sposobów. Oprócz interwencji policji, prokuratury i sądów, mogą i powinni być pomocni sąsiedzi, pracownicy socjalni, lekarze i pielęgniarki, pedagodzy, organizacje pozarządowe i samorząd gminny. Mogą być prowadzone punkty konsultacyjne i ośrodki pomocy dla ofiar przemocy.

Zatrzymanie przemocy jest warunkiem niezbędnym dla skutecznego udzielenia pomocy ofiarom przemocy. Bez tego wszelkie inne działania są mało skuteczne.

Procedura „Niebieskie Karty” została wprowadzona w życie w 2010 roku na mocy ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Rozporządzenie Rady Ministrów, szczegółowo opisujące przebieg procedury oraz wzory formularzy „Niebieskie Karty”, pojawiło się dopiero jesienią 2011 r., a realnie procedura zaczęła być stosowana w 2012 roku.

Procedura „Niebieskie Karty” to instytucjonalne narzędzie służące do przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (z dnia 10 czerwca 2010r. Dz.U. Nr 125 poz. 842), która weszła w życie w sierpniu ubiegłego roku, definiuje tą procedurę następująco: „Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.” Zapisy tej nowelizacji wskazują na Radę Ministrów, jako organ, który określa kształt procedury oraz opracowuje wzory formularzy wykorzystywanych podczas jej realizacji.

Procedura rozpoczyna się w momencie wypełnienia formularza „Niebieska Karta-A” przez policjanta, pracownika socjalnego, przedstawiciela gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, ochrony zdrowia lub oświaty. Powinno to nastąpić w obecności osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, a w sytuacji, gdy ten kontakt jest niemożliwy, bez udziału tej osoby.

Rozporządzenie wskazuje, że w sytuacji, kiedy osoba, wobec, której istnieje podejrzenie, że doznaje przemocy w rodzinie zostanie przewieziona do podmiotu leczniczego, formularz A wypełnia przedstawiciel ochrony zdrowia.

Formularz Niebieska Karta „B” otrzymuje osoba dotknięta przemocą w rodzinie, lub w przypadku przemocy wobec dziecka ” rodzic, opiekun prawny lub faktyczny, osoba, która zgłosiła podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie. Formularz B jest dokumentem dla osób pokrzywdzonych, zawierającym definicję przemocy, praw człowieka, informację o miejscach gdzie można uzyskać pomoc. Formularza B nie przekazuje się osobie podejrzanej o stosowanie przemocy w rodzinie.

Zarówno dziecko, jak i osoba dorosła mają prawo wiedzieć, jakie działania będą podjęte w ich sprawie, gdzie mogą się zwrócić się o pomoc, jak dalej procedura ta będzie wyglądać.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie wskazuje, że działania pomocowe nie są uzależnione od zgody i tej zgody nie wymagają, dlatego m.in. żaden z formularzy „Niebieskich Kart” nie wymaga podpisu osoby podejrzanej o doznawanie czy stosowanie przemocy w rodzinie. Rozpoczęcie procedury „Niebieskie Karty” nie wymaga, więc akceptacji osoby co, do której istnieje podejrzenie, że doznaje przemocy w rodzinie! Tym samym uwydatniony został fakt, że przemoc w rodzinie nie jest tzw. „sprawą rodzinną”, a przestępstwem ściganym z urzędu.

Formularz D członkowie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej wypełniają w obecności osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie.

Zakończenie procedury następuje w przypadku ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy albo rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań.

Zakończenie procedury wymaga udokumentowania w formie protokołu podpisanego przez przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego. O zakończeniu procedury powiadamia się podmioty uczestniczące w procedurze po jej zakończeniu.

Ustawodawca określił zasadę równości pomiędzy koniecznością podejmowania interwencji w sytuacjach stosowania przemocy a jednoczesnej konieczności zachowywania poufności danych osobowych. Procedurę można wszcząć bez zgody i wiedzy osób nią objętych, ale dostęp do informacji będą mieć tylko osoby zobowiązane do zachowania poufności i tajemnicy. Zostało to jasno opisane w art. 9c ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Autor:

adw. Michał Kolanko